

Vázlat III.

Páva

DÉR ISTVÁN MŰHELYÉBEN

Dér István műterme sokkal inkább egy műhely hangulatát idézi, mint szokványos műtermekét. A hosszú falat teljesen beborítja a készülő intarzia mérethű kartonja. Első látásra olyan, mint a kész mű. A földön kötegekben és szerte széjjel falemezek. Régi szegedi asztalosok műhelyeinek legmélyéről bányászták elő őket. A rózsaszínes árnyalatú tojáshej színű körlemezektől a gyönyörű erezésű magyar dión át körülbelül húsz fajta fa mintegy harminc-negyven árnyalatú lemeze található meg a kötegekben. Festőállvány sehol, az asztalon sem éppen festőre emlékeztető eszközök: ollók, különböző méretű és formájú kések, körvágó, vonalzó sokasága. Nemrég még ezek is asztalosok félretolt szerszámai voltak. Most újra feladatot kaptak. Nem is akármilyet... A falnak támasztva vázlatok, a születés előtti gyötrelmek emlékei. Vázlatfüzetekben skiccek, tervek,

mint minden képzőművész vágyik a nagy feladatokra. Nagy méretben — mozaikban, seccóban, intarziában, freskóban — megmutatni az oroszláncmörköket, a megérelt tehetség fényeit. Mert ezekben a murális munkákban mindig összesűrűsödik, kikristályosodik az egész addigi alkotómunka minden gyötrelmének, harcának, kísérletezésének eredménye, sajátossága, eredetisége, az alkotó művészetének summás egésze. Sajnos, napjainkban is kevés az igazi nagy feladat, s egy-egy lehetőség felvillanásakor hosszú sorban tömörülnek az alkotók... Az elmúlt év augusztusában a Bács-Kiskun megyei tanács képzőművészeti pályázatot írt ki a tanácstermében elhelyezendő hétésszer háromméteres intarziaképre. A pályázatra négy képzőművészt hívtak meg: Gy. Molnár Istvánt, Zoltán Pétert, Szabó Zoltánt és Dér Istvánt. A megbízást Dér István kapta. Nem véletlenül. Évek óta az izmosodó szegedi piktúra egyik legmarkánsabb és sajátos hangú festője, a „derékhad” egyik vezető művésze.

A pályázati kiírás, az intarzia-

kép témája nem kötötte gúzsba a képzőművészeknek sem a kezét, sem a fantáziáját. Dér István első elképzelései a nonfiguratív, a jelekkel, szimbólumokkal megfogalmazott alkotás felé mutattak. Ezekből az elképzelésekből megalkotott első vázlat — sokak szerint — a mexikói művészet izet-hangulatát hordozta, a benne fellelhető motívumok-jelek a mexikói indián népművészet geometrikus organizmusainak rendjére utaltak. Szigorral szerkesztett rendszer volt ez, a városiasodásra utaló átírt jelzésekkel, geometrikusan stilizált nap-motívummal és az — mindvégig megmaradó — életfával. Azután meghívták az alkotókat háromnapos kirándulásra Bács megyébe. A hatalmas, erdőmértű gyümölcsösök között, végeláthatatlan szőlőskertek, szőlőkutakként „életet” adó öntözéses kultúra, és a dolgozó emberek között rájött Dér István arra, hogy ezen a szimbolikus faliképen vissza kell valamit adni a táj sajátos varázsából, lényegéből és lelkéből. A sárgás, barnás falemezeket úgy kell alakítani, hogy az évszázados munkával-veszéltséggel megszelídített homok virágzó kultúrája éppúgy benne lélegezzen, mint az az ember, aki most százados harcának győzelmeként a bőség kosarát tölti gyümölcsseivel, szőlőjével. Új vázlatain már több figura jelenik meg. Ezek a vázlatok már könnyedebbek, lágyabbak és oldottabbak, mint az első, a formák harmonikus egységgé olvadnak, s a figurák beépítésével közvetlenebbül emberi és emberhez szóló lett a kompozíció. Motívumain jobban tükröződik a magyar nép évezredek ábrázolóművészete, stilizált ábrái szürrátétek, virágos hímzések, madarasok motívumai. Volt a vázlatokon szőlő-gyümölcsöt érlelő nap, Kodály emlékének tisztelő pávalamb és Kodály dalait éneklő lányfigurák. Volt olyan elképzelése is a művésznek, hogy hármas tagolású szerkezetben oldja meg a feladatot. Végül, mivel az eredeti helyszínen eredeti méretben egyszerre befoghatja a szem, a képet, arra indította Dér Istvánt, hogy egybefogja a képet, ne szakítsa lazán kapcsolódó strukturális egységekre, hanem az egyszerre belátható képen az egyes motívumok egymásnak adják a képi ritmust, vezessék a tekinteteket a minél mélyebb megértés felé. Ilyen állomások és vívódások után született meg a megvalósuló terv...

Húszféle falemezből megfogalmazni egy tájegység minden szépségét, húszféle falemezből egy képpé vágni a Kiskunság megszelídített homokján ma virágzó kultúrát — képzőművész számára a legszebb feladatok közül való. A hatalmas méretű falikép fő motívuma a középtől kissé jobbra elhelyezett stilizált életfa. Összefogott formáján belül a részletek gazdag variációját dolgozta ki a művész. Legyezőszerűen kibontott levelei egyszerre juttatják eszünk-

be a gyümölcsöt érlelő, árnyat adó, s a homokon szinte életet jelentő fát, a kibomló virágszerű motívumok a nép művészetének továbbélését. Egyszerre hordozza ez a jelképes életfa az élet értelmét, szeretetét és harcat, a munka eredményeit és biztató jövő ígérteit. Az életfa alatti szűkszávan megoldott női figura. Gyümölcsökkel megrakott tálat tart kezében, mintha mindnyájunkat kínálna vele, egész éves munkájának eredményével. Az intarziakép jobb oldalán az öntözéses kultúrát szimbolizáló finom ívű vízugarakat láthatjuk, mint egy nagy kert szökőkútjait. A kép bal oldalán három női figura — utalva a táj legfontosabb termékeire, a szőlőre, a barackra, és a paprikára. Körbefonja-szóvi alakjukat egy stilizált szőlőmotívum-sor, mögöttük fölsejlik a jövőbe mutató jelen: egy geometrikus rendszer, mely a táj városiasodására utal.

Dér István intarziaképét — a kiskunsági táj és ember dicséretét — augusztus huszadikán avatják fel Kecskeméten, a megyei tanács tanácstermében.

TANDI LAJOS

Tasnádi
Varga Éva

EGY SZÁL LEHULLOTT

Tegnap szobánkba lépett a halál.
Nem volt kasszája, semmi fegyvere.
anyám az ágyon félrebillent szájjal
hang nélkül mondta: — Elmegyek velem!

A gerendákon pókháló feszült,
egy szál lehullott, némán ült a pók,
a macska pedig szelíd fejével
végigdörzsölte a kék takarót.

Székény tetején ötven piros alma
hirtelen szénfeketére változott,
megállt az óra és én azt hallottam,
valahol tompán ütnek most egy dobot.

Kintről a fák kérdezve lehajoltak,
a kerítés gyerekdalt énekelte,
léptem egyet, mint apró koromban,
s kiáltásomra senki sem felelt.

Héra
Zoltán

A SAINTE- MARGUARITE SZIGET PIPACSAI

Olálkodtok a parton, kémlelitek a tengert,
ösvény szegélyén, bokrok közt mutatkoztok.
Fut a repkény a romra, peremén lecsorog —
tájtékját lesitek.

Zárva a kapu, a szurkos szárny halott.
Sötét esendjében ott hallgatóztok,
úzza zsongó kamillák méheit
a néma udvaron ott tolongtok.

És mind hevesebben, mind sürgőbben.
Valami gyülekezésben, valami riadóban.
Valami tikkasztó ősi kinban.

Delel az ég, füstöltök, gyúltok,
a rétre kicsaptok.
Neki a sövénynek, át a sövényen —
hogyan nyargaltok!

Ki ellen, mi ellen? Szövődtek lobogóvá.
Arany betűket csókol rátok a Nap.
Ó a táncoló tűz-ige — hogy
nincsen béke az olajfák alatt, hogy
lesz még béke az olajfák alatt!

FÉL EGÉSZSÉG

Az asszony nagyon-nagyon rosszkedvű volt. A hajnali kelés, a huzatos, piszkos villamos, no meg nyilaló könyöke most jobban gyötörték, mint máskor. Tudta, miért. Tegnap óta motoszkált a fejében a megjegyzés: — Nézze, Komarekné, én elhiszem, hogy nehéz takarítóasszonyt kapni, de ez az iroda napok óta olyan, mint egy hadszíntér a harmincéves háború idején. Elhiszem, hogy otthon is sok baja, gondja van, de erre nem lehet a végtelenségig hivatkozni. Ha nem végzi tisztességesebben a munkáját, szólunk az igazgatónak, és más megoldást fogunk találni.

„Szól az igazgatónak” — motyogta magában —, a Varga Józsinak, aki még kifutógyerek volt a lakatosműhelyben, amikor 6

már évek óta itt takarított! Hát persze, hogy marad egy kis piszok, ha a beteg Horváthné helyett is neki kell takarítania. És egy munkaidőn belül, hiszen ha megjönnek a tisztviselők, már nem lehet dolgozni... Hadszíntér... Grabcsák, Grabcsák, ezt még megkésereülöd...

És ahogy dülva-fúlva csapkodott a portörölővel, pompás ötlete támadt. Hát ami azt illeti, lehet itt tisztaságot csinálni. Csak ahhoz idő kell, sok-sok idő...

Forró vizet hozott, súrolószerszámokat, beeresztő lakkot, ami kell. Aztán nekilátott a nagytakarításnak. Ahogy belejött a munkába még dűdorászott is.

Nyolc óra felé nyílt az ajtó és egy fiatal lány lépett be, majd megállt:

— Jaj, tessék mondani, korán jöttem...?

— Nem, aranyoskám, én megyek későn. Maga az új titkárnő?

— Igen. Kovács Ica vagyok.

— Én meg Komarekné, a tisztaság felelős. Na, de már kész is vagyok. Vesse le a kabátját, aztán dolgozzon, mert mindjárt jön Grabcsák, a vaddisznó.

— Ne tessék ilyet mondani... — De bizony mondok én róla még különbeneket is!

— Nevezhetem a nénit, Komarek néninek?

— Itt én mindenkinek Juci néni vagyok...

— Juci néni, drága, tetszik tudni, hogy itt nagyon szépen ki tetszett takarítani? Eddig azt hittem, hogy anyámnál senki sem takarít szébben, de itt úgy ragog minden, mintha aranyból lenne...

— Tudod, Iucukám harminc éve csinálom, és már a kisujjamban van a szakma. De nem mondom, ez tényleg szépre sikerült...

— Miért mondják Juci néninek, hogy néni? Anyám már idősebb, de még a nyáron is miniszoknyát hordott. És a haja is nagyon szép Juci néninek. Majd ajánlok egy jó fodrászt, ha meg tetszik engedni...

Grabcsák jelent meg az ajtóban, és nagyot füttyentett:

— Ez igen, Jucikám, rozmarin-gom, galambom... tisztaság fél egész! És mi van ma magával? Ki van pirulva, csillog a szeme... — megpaskolja Juci néni arcát — ...na dolgozzunk. Iucuka, öröm lesz ebben a tisztaságban.

Komarek néni vette a cuccát és tűzről pattant léptekkel megindult az öltöző felé. Ott akadt tükör. Közben eltökélte, hogy ha a Grabcsák Tóni kikezd vele, a padlócsiszolóval letöri a c... kát...

DEÁK GUSZTÁV